

V Bruseli 20. 5. 2020
COM(2020) 380 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030

Prinavrátanie prírody do našich životov

1. BIODIVERZITA – JE NUTNÉ BEZODKLADNE KONAŤ

Biodiverzita je výnimočná rozmanitosť ekosystémov – od najväčších dažďových pralesov sveta až po parčíky a záhradky, od vráskavca obrovského až po mikroskopické huby. My ľudia sme súčasťou tejto životodarnej siete a sme od nej úplne závislí: dáva nám potravu, ktorou sa živíme, filtruje vodu, ktorú pijeme a poskytuje vzduch, ktorý dýchame. Príroda je dôležitá pre našu duševnú a fyzickú pohodu rovnako ako pre schopnosť našej spoločnosti vyrovnávať sa s globálnymi zmenami, ohrozeniami zdravia a katastrofami. **Prírodu v našich životoch potrebujeme.**

Zdravie a odolnosť spoločností závisia od toho, či sa prírode poskytne priestor, ktorý potrebuje. V dôsledku súčasnej pandémie COVID-19 sa potreba ochrany a obnovy prírody stáva o to viac naliehavá. V čase pandémie si viac uvedomujeme súvislosti medzi našim zdravím a zdravím ekosystémov. Prejavuje sa potreba existencie udržateľných dodávateľských reťazcov a spotrebiteľských návykov, ktoré neprekračujú hranice možností planéty. Znamená to, že keď sa ničí príroda, zvyšuje sa riziko vzniku a šírenie infekčnej choroby¹. Na **zlepšenie našej odolnosti a predchádzanie vzniku a šírenia budúcich chorôb** je preto mimoriadne dôležitá ochrana a obnova biodiverzity a dobre fungujúce ekosystémy.

Investovanie do ochrany a obnovy prírody bude mať zásadný význam aj pre hospodárske zotavenie Európy z krízy spôsobenej pandemiou COVID-19. Pri reštartovaní ekonomiky je mimoriadne dôležité neskĺznúť do škodlivých starých návykov a neustrnúť v nich. Európska zelená dohoda – stratégia EÚ v oblasti rastu – bude určovať smer nášho zotavenia a zabezpečiť, aby ekonomika slúžila ľuďom a spoločnosti a aby prírode vrátila viac, ako jej berie. **Ekonomický záujem na biodiverzite** sa stáva naliehavejším. Priemysel a spoločnosti používajú gény, rastlinné a živočíšne druhy a ekosystémové služby ako rozhodujúce vstupy do výroby, a to najmä v prípade výroby liekov. Od prírody a od služieb, ktoré poskytuje, závisí viac ako polovica tvorby svetového HDP, a vo veľkej miere to platí najmä pre tri najdôležitejšie ekonomické odvetvia – stavebníctvo, poľnohospodárstvo a odvetvie potravín a nápojov².

Ochrana biodiverzity môže predstavovať pre mnohé ekonomické odvetvia priame ekonomické prínosy. Napríklad ročné zisky odvetvia morských produktov by sa vďaka ochrane morských populácií mohli zvýšiť o viac ako 49 miliárd EUR, zatiaľ čo ochrana pobrežných mokradí by mohla odvetviu poisťovníctva vďaka zníženiu strát v dôsledku povodní priniesť ročné úspory približne vo výške 50 miliárd EUR³. Celkový pomer prínosov a nákladov účinného globálneho programu na zachovanie zostávajúcej divokej prírody na celom svete sa odhaduje na aspoň 100 ku 1⁴. **Investície do prírodného kapitálu** vrátane obnovy biotopov bohatých na uhlík a poľnohospodárstva šetrného ku

¹ Medzivládna vedecko-politická platforma pre biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES) (2019), [Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services](#) (Zhrnutie celosvetovej hodnotiacej správy o biodiverzite a ekosystémových službách, ktorú vypracovala Medzivládna vedecko-politická platforma pre biodiverzitu a ekosystémové služby, určené pre tvorcov politik), s. 12 – 13, A.2.

² Svetové ekonomické fórum (2020), [Nature Risk Rising: Why the Crisis Engulfing Nature Matters for Business and the Economy](#) (Nárast prírodných rizík: Prečo kríza zasahujúca prírodu ovplyvňuje obchod a ekonomiku).

³ Barbier a kol. (2018), [How to pay for saving biodiversity](#) (Ako platiť za záchranu biodiverzity).

⁴ Balmford a kol. (2002) [Economic reasons for conserving wild nature](#) (Ekonomické dôvody na ochranu divokej prírody).

klíme sa považujú za jednu z piatich najdôležitejších politík fiškálnej obnovy, ktoré ponúkajú vysoké ekonomické multiplikátory a pozitívny vplyv na klímu⁵. Pre EÚ bude dôležité tento potenciál využiť, aby sa pri obnove zabezpečila prosperita, udržateľnosť a odolnosť.

Biodiverzita má zásadný význam aj pre zaistenie **potravinovej bezpečnosti EÚ a celého sveta**. Strata biodiverzity ohrozuje naše potravinové systémy⁶ a ohrozuje našu potravinovú bezpečnosť a výživu. Biodiverzita okrem toho podporuje zdravé a výživné potraviny a zlepšuje existenčný základ a poľnohospodársku produktivitu vo vidieckych oblastiach⁷. Napríklad viac ako 75 % svetových druhov potravinových plodín závisí od opelňovania živočíchmi⁸.

Napriek tejto naliehavej morálnej, ekonomickej a environmentálnej potrebe sa **príroda nachádza v stave krízy**. Päť hlavných priamych príčin straty biodiverzity⁹ – zmeny využívania pôdy a mora, nadmerné využívanie zdrojov, zmena klímy, znečisťovanie a invázne nepôvodné druhy – vedie k tomu, že príroda sa rýchlo stráca. Pozorujeme zmeny v našom každodennom živote: v priestoroch so zeleňou vyrastajú betónové bloky, divoká príroda nám mizne pred očami a riziko vyhynutia hrozí viac druhom než kedykoľvek predtým v ľudskej histórii. Len za posledné štyri desaťročia klesla v dôsledku ľudskej činnosti celosvetová populácia voľne žijúcich živočíchov a rastlín o 60 %¹⁰. A zmenili sa takmer tri štvrtiny povrchu Zeme¹¹, pričom príroda bola zatláčaná do čoraz menšieho kúta planéty.

Kríza biodiverzity a kríza v oblasti klímy sú neoddeliteľne prepojené. Zmena klímy urýchljuje ničenie prírodného prostredia v dôsledku sucha, záplav a lesných požiarov a úbytok prírodných zdrojov a neudržateľné využívanie prírody sú zasa kľúčovými príčinami zmeny klímy. Ale rovnako ako sú prepojené krízy, sú prepojené aj riešenia. **Príroda je naším životne dôležitým spojencom v boji proti zmene klímy**¹². Príroda reguluje klímu a zásadný význam z hľadiska zníženia emisií a adaptácie na zmenu klímy budú mať riešenia inšpirované prírodou¹³, ako sú ochrana a obnova mokradí, rašelinísk a pobrežných ekosystémov alebo udržateľné obhospodarovanie pobrežných ekosystémov, lesov, trávnych porastov a poľnohospodárskej pôdy. Vysádzanie stromov a využívanie ekologických infraštruktúr nám pomôže schladiť mestské oblasti a znížiť vplyv prírodných katastrof.

Strata biodiverzity a kolaps ekosystému patria medzi najväčšie hrozby, ktorým bude ľudstvo v nasledujúcom desaťročí čeliť¹⁴. Ohrozujú aj základy našej ekonomiky

⁵ Hepburn a kol. (2020) [Will COVID-19 fiscal recovery packages accelerate or retard progress on climate change?](#) (*Urýchlia alebo spomalia balíky fiškálnej obnovy v súvislosti s COVID-19 pokrok pri riešení zmeny klímy*), Smith School Working Paper 20 – 02.

⁶ Svetové ekonomické fórum (2020), [The Global Risks Report 2020](#) (*Správa o globálnych rizikách*).

⁷ Organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo (2019) [State of the World's Biodiversity for Food and Agriculture](#) (*Stav svetovej biodiverzity pre výživu a poľnohospodárstvo*).

⁸ IPBES (2019), [Summary for policymakers](#) (*Zhrnutie určené pre tvorcov politik*), s. 3, A1.

⁹ IPBES (2019), [Summary for policymakers](#) (*Zhrnutie určené pre tvorcov politik*), s. 17 – 19, B.10 – B.14; Európska environmentálna agentúra (2019), [The European environment – state and outlook 2020](#) (*Životné prostredie Európy – Stav a perspektíva 2020*).

¹⁰ Svetový fond na ochranu prírody (2018), [Living Planet Report - 2018: Aiming Higher](#) (*Správa Živá planéta – 2018: Vyššie méty*).

¹¹ IPBES (2019), [Summary for policymakers](#) (*Zhrnutie určené pre tvorcov politik*), s. 4, A4.

¹² Tamže.

¹³ <https://ec.europa.eu/research/environment/index.cfm?pg=nbs>.

¹⁴ Svetové ekonomické fórum (2020), [The Global Risks Report 2020](#) (*Správa o globálnych rizikách*).

a náklady, ktoré vznikajú v dôsledku nečinnosti, sú vysoké a podľa očakávania ešte vzrastú¹⁵. Pokiaľ ide o ekosystémové služby, svet od roku 1997 do roku 2011 prišiel podľa odhadov o 3,5 – 18,5 miliarda EUR ročne v dôsledku zmeny krajiny pokrývky a o 5,5 – 10,5 miliarda EUR ročne v dôsledku degradácie pôdy. Strata biodiverzity vedie najmä k nižším výnosom plodín a úlovkom rýb, väčším ekonomickým stratám v dôsledku povodní a iných katastrof, ako aj k strate potenciálnych nových zdrojov liekov¹⁶.

EÚ je pripravená na 15. konferencii zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite prejavíť ambíciu zvrátiť stratu biodiverzity, udávať vo svete smer svojím príkladom a činiť, ako aj prispieť k tomu, aby sa dohodol a prijal transformačný globálny rámec na obdobie po roku 2020. Východiskom by mal byť hlavný cieľ – zabezpečiť, aby boli do roku 2050 **všetky ekosystémy sveta obnovené, odolné a primerane chránené**. Svet by sa mal zaviazat' k zásade „čistého zisku“, aby prírode vrátil viac, než jej vezme. V tejto súvislosti by sa mal svet zaviazat', že človek nespôsobí vyhynutie druhov minimálne tam, kde je tomu možné predísť.

V tejto stratégii sa stanovuje, ako k tomu môže Európa prispieť. V rámci čiastkového cieľa sa má zabezpečiť, aby v súlade s Agendou 2030 pre udržateľný rozvoj a cieľmi Parížskej dohody o zmene klímy **európska biodiverzita do roku 2030 smerovala k obnove** v prospech ľudí, planéty, klímy, ako aj našej ekonomiky. Stratégia sa zaoberá piatimi hlavnými príčinami straty biodiverzity a obsahuje posilnený rámec riadenia zameraný na odstránenie existujúcich nedostatkov, zabezpečuje úplné vykonávanie právnych predpisov EÚ a spája všetky existujúce snahy. Táto stratégia je ambiciózna a stimulačná v koncepcnej i praktickej rovine. Znamená to, že **ochrana a obnova prírody si bude vyžadovať viac než len samotnú reguláciu**. Bude si vyžadovať kroky zo strany občanov, podnikov, sociálnych partnerov a výskumnej a znalostnej komunity, ako aj silné partnerstvá medzi miestnou, regionálnou, národnou a európskou úrovňou. Táto stratégia je v súlade s ambíciami a záväzkami stanovenými v politických usmerneniach predsedníčky von der Leyenovej a v európskej zelenej dohode.

Prijíma sa uprostred pandémie COVID-19 a bude tvoriť aj ústredný prvok plánu EÚ na obnovu. Kľúčové bude zabrániť budúcim ohniskám zoonóz a vytvoriť si odolnosť proti nim, ako aj okamžite poskytnúť podnikateľské a investičné príležitosti na obnovu ekonomiky EÚ.

Všetky nové iniciatívy a návrhy budú podporené nástrojmi Komisie na lepšiu reguláciu. Posúdenia vplyvu založené na verejných konzultáciách a identifikácii environmentálneho, sociálneho a ekonomického vplyvu prispievajú k tomu, aby sa výsledky všetkých iniciatív dosiahli čo najúčinnejším a čo najmenej zaťažujúcim spôsobom a aby boli v súlade so zelenou prísahou „nespôsobovať škodu“.

2. OCHRANA A OBNOVA PRÍRODY V EURÓPSKEJ ÚNII

EÚ má právne rámce, stratégie a akčné plány na ochranu prírody a obnovu biotopov a druhov. Ochrana sa však podarilo zabezpečiť len čiastočne, obnova prebiehala len

¹⁵ Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) (2019), [Biodiversity: Finance and the Economic and Business Case for Action](#) (Biodiverzita: finančné a ekonomické aspekty potreby konať).

¹⁶ Tamže.

v malom rozsahu a vykonávanie a presadzovanie právnych predpisov nemalo dostatočnú razanciu¹⁷.

S cieľom zabezpečiť do roku 2030 napredovanie pri oživovaní európskej biodiverzity musíme zintenzívniť ochranu a obnovu prírody. To by sa malo dosiahnuť zlepšením a **rozšírením našej sústavy chránených území** a vypracovaním ambiciózneho **plánu EÚ na obnovu prírody**.

2.1. Ucelená sústava chránených území

Biodiverzita sa darí lepšie na chránených územiach. Súčasná sústava zákonom chránených území vrátane území pod prísnou ochranou však nie je dostatočne veľká na to, aby chránila biodiverzitu. Z vedeckých dôkazov vyplýva, že ciele vymedzené v rámci Dohovoru o biologickej diverzite sú z hľadiska primeranej ochrany a obnovy prírody nedostatočné¹⁸. Vyžaduje sa celosvetové úsilie a samotná EÚ musí pre prírodu urobiť viac a lepším spôsobom a vytvoriť skutočne **ucelenú transeurópsku sieť prírody**.

Rozšírenie chránených území je aj ekonomickou nevyhnutnosťou. Podľa štúdií týkajúcich sa morských systémov by každé euro investované do chránených morských oblastí znamenalo návratnosť aspoň 3 EUR¹⁹. Podobne z kontroly vhodnosti právnych predpisov v oblasti ochrany prírody²⁰ vyplynulo, že prínos sústavy Natura 2000 má hodnotu 200 až 300 miliárd EUR ročne. Investičné potreby siete by mohli prispieť k vytvoreniu až 500 000 dodatočných pracovných miest²¹.

V záujme nášho životného prostredia a našej ekonomiky, ako aj podpory zotavenia EÚ z krízy spôsobenej pandémiou COVID-19 musíme prírodu chrániť viac. V tomto duchu **by malo byť v EÚ chránených aspoň 30 % pevniny a 30 % morí**. Toto minimum predstavuje v porovnaní s dneškom 4 % navyše v prípade pevniny a 19 % v prípade morských oblastí²². Cieľ je v úplnom súlade s tým, čo sa navrhuje²³ v globálnom rámci pre biodiverzitu po roku 2020 (pozri oddiel 4).

¹⁷ [Hodnotenie v polovici trvania stratégie EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020](#) [COM(2015) 478] a [SWD(2015) 187]; [Fitness Check of the EU Nature Legislation \(Birds and Habitats Directives\)](#) [Kontrola vhodnosti právnych predpisov EÚ o ochrane prírody (smernica o ochrane vtáctva a smernica o ochrane biotopov)] [SWD(2016) 472]; [Kontrola vhodnosti právnych predpisov EÚ o vode](#) [SWD(2019) 439].

¹⁸ Globálne [ciele v oblasti biodiverzity z Aiči](#) spočívajú v tom, že chránené územia by mali pokrývať 17 % v prípade pevniny a 10 % v prípade mora, zatiaľ čo údaje podľa vedeckých štúdií sa pohybujú v rozmedzí od 30 % do 70 %: Pozri napr. [IPBES 2019](#).

¹⁹ Brander a kol. (2015), [The benefits to people of expanding Marine Protected Areas](#) (Prínosy rozšírenia chránených morských oblastí pre ľudí).

²⁰ [Fitness Check of the EU Nature Legislation](#) (Kontrola vhodnosti právnych predpisov o ochrane prírody) [SWD(2016)472].

²¹ Prioritné akčné rámce vypracované členskými štátmi 2020; Mutafoğlu a kol. (2017), [Natura 2000 and Jobs: Scoping Study](#) (Natura 2000 a zamestnanosť: štúdia o vymedzení rozsahu).

²² Najnovšie štatistiky EÚ27 ([European database of nationally designated protected areas](#)) (európska databáza vnútroštátne vymedzených chránených území) z roku 2019 a [Natura 2000 dataset 'end 2018'](#) (súbor údajov sústavy Natura 2000 z „konca roka 2018“). V súčasnosti je už chránených 26 % plochy pevniny EÚ, z toho 18 % v rámci sústavy Natura 2000 a 8 % v rámci vnútroštátnych programov. Pokiaľ ide o moria EÚ, chránených je 11 %, z toho 8 % v rámci sústavy Natura 2000 a 3 % v rámci dodatočnej vnútroštátnej ochrany. Poznámka: Projekty v oblasti veternej energie na mori budú možné, ak budú v súlade s príslušnými právnymi predpismi týkajúcimi sa životného prostredia a ochrany prírody.

V rámci toho by bolo potrebné osobitne sa zamerať na oblasti s veľmi vysokou hodnotou alebo potenciálom biodiverzity. Sú najviac ohrozené zmenou klímy a mala by sa im venovať osobitná pozornosť v podobe prísnej ochrany²⁴. V súčasnosti sú v EÚ prísne chránené len 3 % pevninských a menej ako 1 % morských oblastí. Na ochranu týchto oblastí musíme urobiť viac. V tomto duchu by mala byť **prísne chránená** aspoň tretina chránených oblastí, predstavujúca **10 % pevniny EÚ a 10 % morí EÚ**. Zodpovedá to aj navrhovaným globálnym ambíciám.

V rámci tohto zamerania na prísnu ochranu bude nevyhnutné vymedziť, zmapovať, monitorovať a **prísne chrániť všetky zostávajúce klimaxové lesy a pralesy v EÚ²⁵**. Dôležité bude to isté presadzovať na globálnej úrovni a zabezpečiť, aby opatrenia EÚ neviedli k odlesňovaniu v iných regiónoch sveta. Klimaxové lesy a pralesy sú najbohatšie lesné ekosystémy, ktoré odstraňujú uhlík z atmosféry a zároveň fungujú ako jeho významné úložiská. Prísne chránené by so zohľadnením predpokladaných posunov vegetačných pásiem mali byť aj významné oblasti iných ekosystémov bohatých na uhlík, ako sú rašeliniská, trávne porasty, mokrade, mangrovníkové porasty a porasty morskej trávy.

Úlohou členských štátov bude vymedziť ďalšie chránené územia a prísne chránené územia²⁶. Vymedzenie by mohlo prispieť buď k dokončeniu sústavy Natura 2000, alebo by sa malo realizovať v rámci vnútroštátnych programov. V prípade všetkých chránených území budú nevyhnutné jasne definované ciele a opatrenia týkajúce sa ochrany. Komisia v spolupráci s členskými štátmi a Európskou environmentálnou agentúrou predloží v roku 2020 kritériá na identifikáciu a vymedzovanie ďalších oblastí vrátane definície prísnej ochrany, ako aj na vhodné plánovanie riadenia, a súvisiace usmernenia. Pritom uvedie, ako by mohli k cieľom prispieť ďalšie opatrenia zamerané na ochranu oblastí a ekologizáciu miest.

Ciele sa vzťahujú na EÚ ako celok a mohli by sa rozčleniť podľa biogeografických regiónov a morských oblastí EÚ alebo podľa miestnej úrovne. **Každý členský štát bude musieť vynaložiť svoj spravodlivý podiel úsilia** na základe objektívnych ekologických kritérií a uznať, že jednotlivé krajiny majú rozdielne množstvo a kvalitu biodiverzity. Vzhľadom na mimoriadne vysokú hodnotu biodiverzity sa osobitná pozornosť bude musieť venovať ochrane a obnove tropických a subtropických morských a suchozemských ekosystémov, ktoré sa nachádzajú v najvzdialenejších regiónoch EÚ.

Okrem toho bude pre skutočne ucelenú a odolnú transeurópsku sieť prírody dôležité vytvoriť **ekologické koridory**, aby sa predišlo genetickej izolácii, umožnila migrácia druhov a zachovali a podporili sa zdravé ekosystémy. V tejto súvislosti by sa mali

²³ Nulový návrh globálneho rámca pre biodiverzitu po roku 2020 (CBD/WG2020/2/3), k dispozícii na adrese <https://www.cbd.int/conferences/post2020/wg2020-02/documents>.

²⁴ Cieľ prísnej ochrany neznamená nevyhnutne, že ľudia na dané územie nesmú vstúpiť, ale má zabezpečiť, aby prirodzené procesy zostali v podstate nenarušené a aby sa rešpektovali ekologické požiadavky daného územia.

²⁵ <https://www.cbd.int/forest/definitions.shtml>.

²⁶ Vymedzovanie ďalších oblastí v rámci sústavy Natura 2000 sa bude podľa potreby realizovať prostredníctvom podpory z fondov EÚ a presadzovania príslušných právnych predpisov.

presadzovať a podporovať investície do zelenej a modrej infraštruktúry²⁷ a cezhraničná spolupráca členských štátov, okrem iného aj v rámci Európskej územnej spolupráce.

Komisia sa bude usilovať, aby sa do konca roku 2021 s členskými štátmi dohodla na kritériách a usmerneniach týkajúcich sa dodatočného vymedzenia. Členské štáty budú potom do konca roka 2023 musieť preukázať významný pokrok v oblasti právneho vymedzovania nových chránených oblastí a integrácie ekologických koridorov. Na tomto základe Komisia do roku 2024 posúdi, či je EÚ na ceste k splneniu svojich cieľov na rok 2030 alebo či sú potrebné dôraznejšie opatrenia vrátane právnych predpisov EÚ.

Okrem toho sa v **zámorských krajinách a územiach** nachádzajú dôležité lokality z hľadiska biodiverzity, na ktoré sa nevzťahujú environmentálne predpisy EÚ. Komisia nabáda príslušné členské štáty, aby v týchto krajinách a na týchto územiach zvažili presadzovanie rovnakých alebo rovnocenných pravidiel.

Ochrana prírody: kľúčové záväzky do roku 2030

1. Zákonom chrániť minimálne 30 % pevninských a 30 % morských oblastí v EÚ a integrovať ekologické koridory v rámci skutočnej transeurópskej siete prírody.
2. Prísne chrániť aspoň tretinu chránených území EÚ vrátane všetkých zostávajúcich klimaxových lesov a pralesov v EÚ.
3. Účinne spravovať všetky chránené územia s definovaním jasných cieľov a opatrení v oblasti ochrany a náležite ich monitorovať.

2.2. Plán EÚ pre obnovu prírody: obnova pevninských a morských ekosystémov

Ochrana prírody, ktorú máme, nestačí na to, aby sme si prírodu vrátili do života. V záujme zvrátenia straty biodiverzity musí byť svet pri obnove prírody ambicióznejší. S **novým plánom EÚ na obnovu prírody** pôjde Európa príkladom.

Tento plán pomôže zlepšiť stav existujúcich a nových chránených území a vďaka nemu sa do všetkých krajín a ekosystémov vráti rozmanitá a odolná príroda. Znamená to, že sa zníži tlak na biotopy i rastlinné a živočíšne druhy a zabezpečí sa, že všetky využitia ekosystémov budú udržateľné. Okrem toho to znamená, že sa podporí obnova prírody, obmedzí sa strata priepustnosti pôdy a rozrastanie miest, a bude sa bojovať proti znečisťovaniu a inváznym nepôvodným druhom. Vďaka plánu sa vytvoria pracovné miesta, zosúladí sa ekonomický rast s rastom prírody a podporí sa zabezpečenie dlhodobej produktivity a hodnoty nášho prírodného kapitálu.

2.2.1. Posilnenie právneho rámca EÚ na obnovu prírody

Od členských štátov sa obnova prírody čiastočne vyžaduje už v existujúcich právnych predpisoch EÚ²⁸. **Pokroku však bránia významné vykonávacie a regulačné prekážky.** Napríklad neexistuje požiadavka na členské štáty, aby mali plány na obnovu

²⁷ [Guidance on a strategic framework for further supporting the deployment of EU-level green and blue infrastructure](#) (Usmernenie k strategickému rámci na ďalšiu podporu zavádzania zelenej a modrej infraštruktúry na úrovni EÚ) [SWD(2019) 193].

²⁸ Konkrétne tieto akty EÚ: [smernica o vtáctve](#) (2009/147/EHS), [smernica o biotopoch](#) (92/43/ES), [rámcová smernica o vode](#) (2000/60/ES), [smernica o povodniach](#) (2007/60/ES) a [rámcová smernica o morskej stratégii](#) (2008/56/ES).

biodiverzity. Nie sú vždy stanovené jasné ciele alebo záväzné harmonogramy ani žiadna definícia alebo kritériá týkajúce sa obnovy alebo udržateľného využívania ekosystémov. Rovnako neexistuje žiadna požiadavka na plošné mapovanie, monitorovanie alebo posudzovanie ekosystémových služieb, zdravia ekosystému alebo činností obnovy. Tieto problémy ešte zhoršujú nedostatky vo vykonávaní, ktoré bránia, aby existujúce právne predpisy dosiahli svoje ciele²⁹. Vyžaduje sa dôraznejšia podpora vykonávania a presadzovania práva. Na zabezpečenie toho, aby sa obnova prírody na pevnine a v mori začala, zvýšila odolnosť EÚ a aby ako základné riešenie inšpirované prírodou prispela k zmierneniu zmeny klímy a adaptácii na zmenu klímy, sa v tejto stratégii navrhujú dve línie činností:

- Po prvé, Komisia na základe posúdenia vplyvu predloží v roku 2021 návrh právne záväzných **cieľov EÚ v oblasti obnovy prírody** v snahe obnoviť degradované ekosystémy, najmä tie, ktoré majú najväčší potenciál zachytávať a ukladať uhlík a zabrániť vplyvu prírodných katastrof resp. ho znížiť. V ňom sa určia podmienky, za ktorých sa musia dosiahnuť ciele, ako aj najúčinnější opatrenia na ich dosiahnutie. Posúdenie vplyvu sa bude okrem toho zaoberať možnosťou metodiky na úrovni EÚ na zmapovanie, posúdenie a dosiahnutie dobrého stavu ekosystémov tak, aby sa zabezpečil ich prínos, ako napríklad regulácia klímy, regulácia vody, zdravie pôdy, opelenie a predchádzanie katastrofám a ochrana pred nimi.
- V tejto súvislosti bude Komisia od členských štátov vyžadovať, aby zvýšili úroveň vykonávania existujúcich právnych predpisov v rámci jasných lehôt, a podporí ich v tom. Od členských štátov bude vyžadovať najmä to, aby zabezpečili, že do roku 2030 nedôjde k **zhoršeniu trendov a stavu ochrany** v prípade žiadnych chránených biotopov ani druhov³⁰. Členské štáty budú okrem toho musieť zabezpečiť, aby sa prinajmenšom 30 % druhov a biotopov, ktorých stav v súčasnosti nie je priaznivý, dostalo do uvedenej kategórie alebo vykazovalo výrazný pozitívny trend. Komisia a Európska environmentálna agentúra poskytnú v roku 2020 členským štátom usmernenia týkajúce sa toho, ako vyberať a prioritizovať druhy a biotopy.

2.2.2. *Prinavrátanie prírody na poľnohospodársku pôdu*

Poľnohospodári, ktorí sú strážcami našej pôdy, zohrávajú pri ochrane biodiverzity dôležitú úlohu. Sú medzi prvými, ktorí pociťujú dôsledky, keď sa stratí biodiverzita, ale zároveň medzi prvými zúčujú prínosy vyplývajúce z jej obnovy. Vďaka biodiverzite nám môžu poskytovať **bezpečné, udržateľné, výživné a cenovo dostupné potraviny** a sebe zabezpečiť príjem, ktorý potrebujú na svoju prosperitu a rozvoj. Európski poľnohospodári sú neodmysliteľnou súčasťou budúcnosti EÚ a musia aj byť naďalej sociálno-ekonomickým centrom mnohých komunít v celej Únii.

Určité poľnohospodárske postupy sú zároveň hlavnou príčinou poklesu biodiverzity. Preto je dôležité spolupracovať s poľnohospodármi s cieľom **podporiť a stimulovať ich pri prechode na úplne udržateľné postupy**. Zlepšenie stavu a rozmanitosti

²⁹ Pozri [Fitness Check of the EU Nature Legislation](#) (Kontrola vhodnosti právnych predpisov EÚ o ochrane prírody) [SWD(2016) 472] a [Fitness Check of the EU Water Legislation](#) (Kontrola vhodnosti právnych predpisov EÚ o vode) [SWD(2019) 439]. Pozri aj ďalej, oddiel 3.2.

³⁰ Biotopy a druhy uvedené v smernici o vtáctve a smernici o biotopoch.

agroekosystémov zlepši odolnosť odvetvia voči zmene klímy, environmentálnym rizikám a sociálno-ekonomickým šokom a zároveň sa vďaka nemu vytvoria nové pracovné miesta, napríklad v ekologickom poľnohospodárstve, agroturistike alebo v odvetví rekreácie.

S cieľom podporiť dlhodobú udržateľnosť prírody aj poľnohospodárstva bude táto stratégia fungovať súbežne s novou **stratégiou „z farmy na stôl“** a novou **spoločnou poľnohospodárskou politikou (SPP)**, a to aj prostredníctvom podpory ekologických režimov a režimov platieb založených na výsledkoch. Komisia bude pri vykonávaní stratégie v oblasti biodiverzity a stratégie „z farmy na stôl“ pozorne sledovať pokrok a zlepšenia v súvislosti s potravinovou bezpečnosťou a príjmami poľnohospodárov. Komisia zabezpečí, aby sa strategické plány v rámci SPP posudzovali na základe robustných klimatických a environmentálnych kritérií a aby členské štáty stanovili explicitné národné hodnoty pre príslušné ciele stanovené v tejto stratégii, ako aj v stratégii „z farmy na stôl“. Tieto plány by mali viesť k udržateľným postupom, ako je napríklad precízne poľnohospodárstvo, ekologické poľnohospodárstvo, agroekológia, agrolesnícky systém, trvalý trávny porast s nízkou intenzitou a prísnejšie normy v oblasti dobrých životných podmienok zvierat.

Vtáctvo a hmyz žijúce na poľnohospodárskej pôde, najmä opel'ovače, sú kľúčovými ukazovateľmi zdravia agroekosystémov a sú životne dôležité pre poľnohospodársku výrobu a potravinovú bezpečnosť. Ich znepokojujúci pokles sa musí zvrátiť. Ako je stanovené v stratégii „z farmy na stôl“, Komisia prijme opatrenia na zníženie **celkového používania chemických pesticídov a súvisiaceho rizika do roku 2030 o 50 %** a na zníženie používania nebezpečnejších pesticídov do roku 2030 o 50 %. Tieto opatrenia musia mať oporu v úplnom vykonávaní iniciatívy EÚ zameranej na opel'ovače³¹. Komisia do konca roka 2020 iniciatívu preskúma a v prípade potreby navrhne ďalšie opatrenia. Je naliehavo potrebné opäť vytvoriť na **aspoň 10 % poľnohospodárskej plochy krajinné prvky s vysokým stupňom diverzity**, aby sa poskytol priestor pre voľne žijúce zvieratá, rastliny, opel'ovače a prirodzených regulátorov škodcov. Patria sem okrem iného nárazníkové zóny, pôda ležiaca úhorom so striedaním alebo bez striedania plodín, živé ploty, neproduktujúce stromy, suché oporné múry alebo jazierka. Tieto zlepšujú sekvestráciu uhlíka, zabraňujú erózii a ubúdaniu pôdy, filtrujú ovzdušie a vodu a podporujú adaptáciu na zmenu klímy. Okrem toho sa vďaka väčšej biodiverzite často dosiahne vyššia poľnohospodárska produkcia. Členské štáty budú musieť preniesť cieľ EÚ predstavujúci 10 % na menšiu geografickú jednotku s cieľom zabezpečiť prepojenie medzi biotopmi, najmä prostredníctvom nástrojov SPP a strategických plánov SPP v súlade so stratégiou „z farmy na stôl“ a prostredníctvom vykonávania smernice o biotopoch. Pokrok smerom k dosiahnutiu cieľa sa bude nepretržite preskúmať a v prípade potreby sa prispôsobí, aby sa zmiernil nechcený vplyv na biodiverzitu, potravinovú bezpečnosť a konkurencieschopnosť poľnohospodárov.

Agroekológia môže zabezpečiť zdravé potraviny a zároveň udržiavať produktivitu, zvyšovať úrodnosť pôdy a biodiverzitu a znižovať ekologickú stopu potravinárskej výroby. Veľký potenciál pre poľnohospodárov a rovnako aj spotrebiteľov má najmä ekologické poľnohospodárstvo. Toto odvetvie vytvára pracovné miesta a priťahuje mladých poľnohospodárov. Ekologické poľnohospodárstvo okrem toho poskytuje o 10 až 20 % viac pracovných miest na hektár ako tradičné farmy a produkuje

³¹ [Iniciatíva EÚ zameraná na opel'ovače](#) [COM(2018) 395].

poľnohospodárske výrobky s vyššou pridanou hodnotou³². Aby sa tento potenciál čo najlepšie využil, **do roku 2030 sa musí v rámci ekologického poľnohospodárstva obhospodarovat' aspoň 25 % poľnohospodárskej pôdy EÚ**. Okrem opatrení v rámci SPP Komisia predloží akčný plán týkajúci sa ekologického poľnohospodárstva, ktorý má pomôcť členským štátom stimulovať ponuku a dopyt v oblasti produktov ekologickej poľnohospodárskej výroby. Plán okrem toho zaistí dôveru spotrebiteľa prostredníctvom propagačných kampaní a zeleného verejného obstarávania. Pri plnení agroekologických cieľov pre celú EÚ stanovených v tejto stratégii a v stratégii „z farmy na stôl“ sa zohľadnia rozdielne východiskové body a rozdiely v pokroku, ktorý už členské štáty dosiahli.

Mali by sa viac rozšíriť opatrenia na podporu agrolesníckeho systému v rámci rozvoja vidieka, keďže má veľký potenciál poskytovať najrôznejšie prínosy pre biodiverzitu, ľudí a klímu.

Musí sa zvrátiť aj úbytok **genetickej diverzity**, a to aj uľahčením využívania tradičných odrôd plodín a plemien. Vďaka rozmanitejším a výživnejším potravinám by sa prejavil pozitívny vplyv aj na zdravie. Komisia s cieľom prispieť k ochrane a udržateľnému používaniu tradičných odrôd plodín zvažuje revíziu pravidiel ich uvádzania na trh. Komisia okrem toho prijme opatrenia na uľahčenie registrácie odrôd osív vrátane osív pre ekologické poľnohospodárstvo a zabezpečenie ľahšieho prístupu na trh v prípade tradičných odrôd a odrôd prispôbených miestnym podmienkam.

2.2.3. Riešenie problematiky záberu pôdy a obnovy pôdných ekosystémov

Pôda patrí medzi najkomplexnejšie ekosystémy. Je to biotop sám osebe a je prostredím, v ktorom žijú nesmierne rozmanité organizmy, ktoré regulujú a riadia kľúčové ekosystémové služby, ako napríklad úrodnosť pôdy, kolobeh živín a reguláciu klímy. **Pôda je mimoriadne dôležitým neobnoviteľným zdrojom**, ktorý má kľúčový význam pre zdravie ľudí a ekonomiky, ako aj pre výrobu potravín a nových liekov.

V EÚ má degradácia pôdy značné environmentálne a ekonomické dôsledky. Medzi hlavné príčiny tejto situácie patrí nevhodné obhospodarovanie pôdy, ako napríklad odlesňovanie, nadmerné spásanie, neudržateľné postupy poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, stavebné činnosti a strata priepustnosti pôdy³³. Napriek nedávnomu zníženiu tempa straty priepustnosti pôdy dochádza k úbytku úrodnej pôdy v dôsledku záberu pôdy a rozrastania miest³⁴. V kombinácii so zmenou klímy sú účinky erózie a strát organického uhlíka v pôde čoraz evidentnejšie. V EÚ je rastúcou hrozbou aj dezertifikácia³⁵.

Preto je mimoriadne dôležité zintenzívniť úsilie, pokiaľ ide o **ochranu úrodnosti pôdy, znižovanie erózie pôdy a zvyšovanie pôdnej organickej hmoty**. Zrealizovať by sa to malo prijatím udržateľných postupov obhospodarovania pôdy, a to aj v rámci SPP. Výrazný pokrok treba dosiahnuť aj pri identifikácii plochy s kontaminovanou pôdou,

³² OECD (2016), [Farm Management Practices to Foster Green Growth](#) (Postupy riadenia poľnohospodárskych podnikov na podporu ekologického rastu).

³³ Európska environmentálna agentúra (2019), [EEA Signals 2019: Land and Soil in Europe](#) (Signály EEA 2019: Zem a pôda v Európe).

³⁴ Európska environmentálna agentúra a švajčiarsky Spolkový úrad pre životné prostredie (FOEN) (2016), [Urban sprawl in Europe](#) (Rozrastanie miest v Európe).

³⁵ Európsky dvor audítorov (2018), [Boj proti dezertifikácii v EÚ: zvládnutie rastúcej hrozby si vyžaduje viac opatrení](#), osobitná správa č. 33/2018.

obnovení degradovanej pôdy, definovaní podmienok pre jej dobrý ekologický stav, zavedení cieľov obnovy a zlepšení monitorovania kvality pôdy.

Komisia s cieľom komplexne riešiť tieto otázky a pomôcť splniť záväzky na úrovni EÚ a medzinárodnej úrovni, pokiaľ ide o neutralitu degradácie pôdy, v roku 2021 zaktualizuje **tematickú stratégiu EÚ na ochranu pôdy**³⁶. Touto problematikou sa bude zaoberať aj **akčný plán nulového znečistenia ovzdušia, vody a pôdy**, ktorý Komisia prijme v roku 2021. Strata priepustnosti pôdy a obnova opustených priemyselných pozemkov sa bude riešiť v rámci pripravovanej stratégie pre udržateľné zastavané územia. Cieľom **misie v oblasti zdravia pôdy a potravín** v rámci programu Horizont Európa³⁷ bude vyvinúť riešenia na obnovu zdravia a funkcií pôdy.

2.2.4. Zvýšenie kvantity lesov a zlepšenie ich zdravia a odolnosti

Lesy zohrávajú mimoriadne dôležitú úlohu z hľadiska biodiverzity, regulácie klímy a vody, zabezpečovania potravín, liekov a materiálov, sekvestrácie a ukladania oxidu uhličitého, stabilizácie pôdy, ako aj čistenia ovzdušia a vody. Okrem toho sú prirodzeným prostredím, v ktorom sa dá zotaviť a dozvedieť sa niečo o prírode. Kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní udržateľného obhospodarovania lesov a pri obnove a udržiavaní biodiverzity v lesoch zohrávajú lesníci.

Okrem prísnej ochrany všetkých zostávajúcich klimaxových lesov a pralesov v EÚ **musí EÚ zvýšiť kvantitu a zlepšiť kvalitu a odolnosť svojich lesov**, najmä voči požiarom, suchám, chorobám, škodcom a iným hrozbám, ktorých pravdepodobnosť výskytu sa zvyšuje so zmenou klímy. Ak si majú zachovať svoju funkciu z hľadiska biodiverzity aj klímy, všetky lesy sa musia udržať zdravé. Odolnejšie lesy môžu podporiť odolnejšiu ekonomiku. Okrem toho zohrávajú dôležitú úlohu pri poskytovaní materiálov, produktov a služieb, ktoré sú kľúčové pre obehové biohospodárstvo.

Aby sa to stalo skutočnosťou, Komisia v roku 2021 navrhne v súlade s našimi širšími ambíciami v oblasti biodiverzity a klimatickej neutrality špecializovanú **stratégiu lesného hospodárstva EÚ**. Bude obsahovať plán **výsadby aspoň 3 miliárd ďalších stromov v EÚ do roku 2030** pri plnom rešpektovaní ekologických zásad. Prinesie to významné pracovné možnosti súvisiace so zbieraním semien a pestovaním osív, vysádzaním semenáčikov a zabezpečením ich vývoja. Výsadba stromov je mimoriadne prínosná v mestách, zatiaľ čo vo vidieckych oblastiach môže dobre fungovať spolu s agrolesníckym systémom, krajinnými prvkami a zvýšenou sekvestráciou oxidu uhličitého. Komisia bude zároveň pokračovať v spolupráci s členskými štátmi s cieľom zabezpečiť, aby bola EÚ dostatočne vybavená na zabránenie veľkým lesným požiarom, ktoré môžu lesnej biodiverzite spôsobiť značné škody, a na súvisiacu reakciu.

Prostredníctvom strategických plánov SPP a fondov v rámci politiky súdržnosti sa v záujme podpory biodiverzity a obnovy ekosystémov bude propagovať aj zalesňovanie, opätovné zalesňovanie a výsadba stromov. Nová **európska platforma pre rozvoj zelených oblastí v mestách**³⁸ okrem toho uľahčí výsadbu mestskej zelene, a to aj v rámci programu LIFE.

³⁶ [Tematická stratégia na ochranu pôdy](#) [KOM(2006) 231].

³⁷ Misia v rámci programu Horizont Európa v oblasti [zdravia pôdy a potravín](#).

³⁸ Pozri oddiel 2.2.8.

Podiel lesných oblastí, na ktoré sa vzťahujú plány riadenia, by mal pokrývať všetky obhospodarované verejné lesy a stále vyšší počet súkromných lesov, a mali by pokračovať a ďalej sa vyvíjať postupy podporujúce biodiverzitu, ako je prírode blízke hospodárenie v lese. Komisia na tento účel vypracuje usmernenia týkajúce sa zalesňovania a opätovného zalesňovania, ktoré sú priaznivé pre biodiverzitu, a lesníckych postupov, ktoré sú súčasťou lesného hospodárstva blízkeho k prírode. Prebehne to súbežne s novou stratégiou lesného hospodárstva EÚ.

Aby Komisia získala lepšiu predstavu o zdraví európskych lesov, bude s ďalšími poskytovateľmi údajov pracovať na ďalšom vývoji **lesného informačného systému pre Európu**. Pomôže to pri vypracovaní aktuálnych posúdení stavu európskych lesov a pri prepojení všetkých webových platforiem obsahujúcich údaje o lesoch v EÚ. Táto iniciatíva sa predstaví aj v rámci stratégie lesného hospodárstva EÚ.

2.2.5. *Riešenia týkajúce sa výroby energie prospešné pre všetky strany*

Pre klimatickú neutralitu, ako aj pre zotavenie EÚ z krízy spôsobenej pandémiou COVID-19 a jej dlhodobú prosperitu má zásadný význam dekarbonizácia energetickej sústavy. V boji proti zmene klímy a strate biodiverzity bude mimoriadne dôležitá energia z udržateľnejších obnoviteľných zdrojov. EÚ bude uprednostňovať riešenia, ako je napríklad využívanie morskej energie a veternej energie na mori, ktoré sú prospešné aj z hľadiska obnovy populácií rýb, využívanie solárnych fariem, ktoré poskytujú pokryv pôdy priaznivo pôsobiaci na biodiverzitu, a udržateľnej bioenergie.

V záujme zmiernenia klimatických a environmentálnych rizík vyplývajúcich z čoraz intenzívnejšieho využívania určitých zdrojov bioenergie obsahuje revidovaná smernica o obnoviteľných zdrojoch energie³⁹ prísnejšie kritériá týkajúce sa udržateľnosti. Podporuje sa v nej aj prechod na pokročilé biopalivá založené na rezíduách a odpade, ktorý nie je možné znovu použiť, a odpade, ktorý nie je možné recyklovať. Tento prístup by sa mal naďalej uplatňovať v prípade všetkých foriem bioenergie. Malo by sa minimalizovať používanie celých stromov a potravinárskych alebo krmných plodín na výrobu energie, či už sú vyprodukované v EÚ alebo dovezené.

Komisia v záujme lepšieho pochopenia a monitorovania možných rizík pre klímu a biodiverzitu posudzuje **dopyt po biomase a jej ponuku na úrovni EÚ a na celosvetovej úrovni** a súvisiacu udržateľnosť⁴⁰. Komisia ako súčasť svojho ambicióznejšieho cieľa, ktorým je chrániť a obnoviť lesné ekosystémy, do konca roka 2020 zverejní výsledky svojej práce týkajúcej sa využívania lesnej biomasy na výrobu energie. Výsledky budú podkladom pre tvorbu politiky Komisie, ako aj pre preskúmanie a prípadnú revíziu úrovne ambícií smernice o obnoviteľných zdrojoch energie, systému obchodovania s emisiami a nariadenia o využívaní pôdy, zmenách vo využívaní pôdy a lesnom hospodárstve (LULUCF), ktoré sa predpokladajú na rok 2021.

Komisia v súlade so smernicou o obnoviteľných zdrojoch energie vypracuje v roku 2021 aj operačné usmernenia k **novým kritériám udržateľnosti na využívanie lesnej biomasy na energetické účely**⁴¹. Okrem toho v roku 2021 preskúma údaje o biopalivách s vysokým rizikom nepriamej zmeny využívania pôdy a stanoví cestu ich postupného odstraňovania do roku 2030.

³⁹ [Smernica \(EÚ\) 2018/2001 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov](#).

⁴⁰ [JRC Biomass Assessment Study](#) (Štúdia JRC na posúdenie biomasy).

⁴¹ Článok 29 smernice EÚ 2018/2001 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov.

Celkovým cieľom Komisie je zabezpečiť, aby regulačný rámec EÚ v oblasti bioenergie bol v súlade s vyššou ambíciou stanovenou v európskej zelenej dohode.

2.2.6. *Obnova dobrého environmentálneho stavu morských ekosystémov*

Obnovené a riadne chránenéorské ekosystémy budú pre pobrežné komunity a EÚ ako celok predstavovať významné zdravotné a sociálno-ekonomické prínosy. Potreba dôraznejších opatrení je naliehavá tým skôr, že stratu biodiverzity morských a pobrežných ekosystémov ešte viac zhoršuje globálne otepľovanie⁴².

Dosiahnutie „dobrého environmentálneho stavu“ morských ekosystémov, a to aj prostredníctvom chránených morských oblastí, musí zahŕňať obnovu ekosystémov bohatých na uhlík, ako aj dôležitých neresísk a odchovní. Niektoré zo súčasných využití mora ohrozujú potravinovú bezpečnosť, živobytie rybárov, ako aj odvetvia rybolovu a morských plodov. **Lov a zber rybolovných morských zdrojov sa musí realizovať udržateľným spôsobom a v prípade nezákonných praktík sa musí uplatňovať nulová tolerancia.** Úplné vykonávanie spoločnej rybárskej politiky EÚ, rámcovej smernice o morskej stratégii a smernice o vtáctve má v tejto súvislosti rozhodujúci význam.

Uplatňovanie ekosystémového prístupu k riadeniu v rámci právnych predpisov EÚ⁴³ zníži nepriaznivý vplyv rybolovných, ťažobných a iných ľudských činností najmä na citlivé druhy a biotopy na morskom dne. V záujme toho by **vnútroštátne námorné priestorové plány**, ktoré musia členské štáty predložiť v roku 2021, mali pokryť všetky námorné odvetvia a činnosti, ako aj opatrenia zamerané na ochranu oblastí⁴⁴. Komisia okrem toho do roku 2021 navrhne **nový akčný plán na ochranu rybolovných zdrojov a morských ekosystémov**. V prípade potreby sa zavedú opatrenia na obmedzenie používania rybárskeho výstroja, ktorý je najviac škodlivý pre biodiverzitu, okrem iného aj na morskom dne. Komisia preverí aj to, ako sa dá používanie rybárskeho výstroja vlečeného po dne zosúladiť s cieľmi v oblasti biodiverzity, keďže činnosť s týmto výstrojom je v súčasnosti pre morské dno najškodlivejšia. Musí sa to zrealizovať primeraným spôsobom, ktorý bude zároveň pre všetkých spravodlivý. Európsky námorný a rybársky fond by mal podporovať aj prechod k selektívnejším a menej škodlivým technikám rybolovu.

Zdravé populácie rýb majú rozhodujúci význam pre dlhodobú prosperitu rybárov, zdravie našich oceánov a biodiverzitu. O to dôležitejšie je preto udržať alebo znížiť rybolovnú úmrtnosť na úrovni **maximálneho udržateľného výnosu** alebo pod ňou. Vďaka tomu sa dosiahne zdravý pomer medzi vekom a veľkosťou jedincov v rámci populácie rýb.

Okrem toho sa **vedľajšie úlovky druhov, ktorým hrozí vyhynutie**, musia eliminovať alebo znížiť na takú úroveň, vďaka ktorej bude možné úplne obnoviť ich populácie. Malo by to platiť aj pre populácie, ktorých stav ochrany nie je dobrý alebo ktoré nedosahujú dobrý environmentálny stav. Okrem toho treba eliminovať vedľajšie úlovky iných

⁴² Pozri napríklad Medzivládny panel o zmene klímy (2019), [Special Report on the Ocean and the Cryosphere in a Changing Climate](#) (*Osobitná správa o oceáne a kryosfére v meniacej sa klíme*).

⁴³ Spoločná rybárska politika, [rámcová smernica o morskej stratégii](#) (2008/56/ES) a [smernica o námornom priestorovom plánovaní](#) (2014/89/EÚ).

⁴⁴ Komisia podá najneskôr do marca 2022 správu o vykonávaní smernice o námornom priestorovom plánovaní vrátane uplatňovania ekosystémového riadenia.

druhov⁴⁵, alebo pokiaľ to nie je možné, minimalizovať ich tak, aby v ich dôsledku nedošlo k ohrozeniu stavu ich ochrany. Na tento účel je potrebné účinne zintenzívniť zber údajov o vedľajších úlovkoch všetkých citlivých druhov.

Okrem toho sa vo všetkých chránených morských oblastiach musia stanoviť **opatrenia na riadenie rybárstva** v súlade s jasne definovanými cieľmi ochrany a na základe najlepších dostupných vedeckých odporúčaní.

2.2.7. *Obnova sladkovodných ekosystémov*

Právny rámec EÚ týkajúci sa vody je ambiciózny, ale vykonávanie je pozadu a musí sa urýchliť aj presadzovanie⁴⁶. Aby sa dosiahli ciele rámcovej smernice o vode, treba vyvinúť väčšie úsilie na **obnovu sladkovodných ekosystémov a prirodzených funkcií riek**. Dá sa to dosiahnuť odstránením alebo úpravou prekážok, ktoré bránia prechodu migrujúcich rýb, a zlepšením toku vody a sedimentov. V záujme dosiahnutia tohto cieľa sa **do roku 2030 aspoň 25 000 km riek obnoví na voľne tečúce rieky**⁴⁷ tým, že sa odstránia najmä zastarané prekážky a obnovia sa záplavové územia a mokrade. Komisia poskytne členským štátom v roku 2021 po konzultácii so všetkými príslušnými úradmi technické usmernenia a podporu pri určovaní lokalít a pomoc pri mobilizácii finančných prostriedkov⁴⁸. Orgány členských štátov by mali preskúmať povolenia na odber a vzdúvanie vody s ohľadom na uplatňovanie ekologických tokov, aby sa v súlade s rámcovou smernicou o vode najneskôr do roku 2027 dosiahol dobrý stav alebo dobrý potenciál všetkých povrchových vôd a dobrý stav všetkých podzemných vôd⁴⁹. Na tento účel Komisia do roku 2023 poskytne členským štátom technickú podporu týkajúcu sa týchto opatrení.

Rozsiahle investície do obnovy riek a záplavových území⁵⁰ môžu celkovo pre odvetvia súvisiace s obnovou a miestne sociálno-ekonomické činnosti, ako je napríklad cestovný ruch a rekreácia, zabezpečiť veľký ekonomický impulz. Tieto investície môžu zároveň zlepšiť reguláciu vody, ochranu proti povodňam, biotopy pre liahne rýb a odstránenie znečistenia živinami.

2.2.8. *Ekologizácia mestských a prímestských oblastí*

Zelené mestské priestranstvá – od parkov a záhrad po zelené strechy a mestské farmy – poskytujú množstvo pozitív pre ľudí. Okrem toho poskytujú príležitosti pre podniky a útočisko pre živé organizmy. Znižujú znečistenie ovzdušia a vody, ako aj hluk, poskytujú ochranu pred povodňami, suchami a horúčavami a udržiavajú spojenie medzi ľuďmi a prírodou⁵¹.

Pre najnovší zákaz vychádzania v dôsledku pandémie COVID-19 vidíme **hodnotu zelených mestských priestranstiev pre našu fyzickú a duševnú pohodu**. Zatiaľ čo

⁴⁵ Chránené medzinárodným právom a právom EÚ.

⁴⁶ [Kontrola vhodnosti právnych predpisov EÚ o vode](#) [SWD(2019) 439]; [hodnotenie smernice o čistení komunálnych odpadových vôd](#) [SWD(2019) 700].

⁴⁷ Cieľ 25 000 km je založený na odhade Komisie, čo sa dá v EÚ dosiahnuť do roku 2030.

⁴⁸ V usmerneniach sa zohľadní široká škála otázok, okrem iného výroba elektriny s využitím vodnej energie, zvládanie povodňových situácií, dodávky vody, poľnohospodárstvo a splavnosť.

⁴⁹ Tieto opatrenia by sa mali naplánovať v 3. plánoch manažmentu povodia, ktoré majú členské štáty prijať v roku 2021 podľa rámcovej smernice o vode.

⁵⁰ [Kontrola vhodnosti právnych predpisov EÚ o vode](#) [SWD(2019) 439].

⁵¹ [EnRoute project](#).

ochrana niektorých mestských zelených priestranstiev sa zvýšila⁵², zelené priestranstvá často v súťaži o pozemky prehrávajú, keďže podiel obyvateľstva žijúceho v mestských oblastiach sa neustále zvyšuje.

Cieľom tejto stratégie je zvrátiť tieto trendy a zastaviť úbytok zelených mestských ekosystémov. Podpora zdravých ekosystémov, zelenej infraštruktúry a **riešení inšpirovaných prírodou** by sa mala systematicky začleňovať do mestského plánovania, ktoré zahŕňa verejné priestranstvá, infraštruktúru a navrhovanie budov a ich okolia.

Komisia s cieľom prinavrátiť prírodu do miest a oceniť opatrenia komunity vyzýva európske mestá s počtom obyvateľov 20 000 a viac, aby do konca roku 2021 vypracovali ambiciózne **plány rozvoja zelených oblastí v mestách**. Mali by zahŕňať opatrenia na vytvorenie biologicky rozmanitých a prístupných mestských lesov, parkov a záhrad, mestských fariem, zelených striech a múrov, alejí, mestských lúk a mestských živých plotov. Tieto plány by mali prispieť aj k zlepšeniu spojení medzi zelenými priestranstvami, odstráneniu používania pesticídov a obmedzeniu nadmerného kosenia zelených mestských priestranstiev a iných praktík škodlivých pre biodiverzitu. Takéto plány by mohli mobilizovať politické, regulačné a finančné nástroje.

Komisia na uľahčenie tejto práce zriadi v roku 2021 s mestami a primátormi v rámci novej „dohody o zelených mestách“ **platformu EÚ pre rozvoj zelených oblastí v mestách**⁵³. Prebehne to v úzkej spolupráci s Európskym dohovorom primátorov a starostov. Plány rozvoja zelených oblastí v mestách budú zohrávať kľúčovú úlohu pri voľbe Európskeho hlavného zeleného mesta 2023 a Európskeho zeleného listu 2022.

Komisia bude podporovať členské štáty a miestne a regionálne orgány prostredníctvom technických usmernení a pomoci pri mobilizácii finančných prostriedkov a budovaní kapacít. Tieto ciele zapracuje aj do **Európskeho klimatického paktu**.

2.2.9. Znižovanie znečistenia

Znečistenie je hlavnou príčinou straty biodiverzity a má škodlivý vplyv na naše zdravie a životné prostredie. EÚ má síce zavedený pevný právny rámec na zníženie znečisťovania, no je potrebné vyvinúť ešte väčšie úsilie. Biodiverzita trpí v dôsledku úniku živín, chemických pesticídov, farmák, nebezpečných chemikálií, komunálnych a priemyselných odpadových vôd a iného odpadu vrátane plastov. Všetky tieto vplyvy je nevyhnutné obmedziť.

V kontexte cieľa Komisie spočívajúceho v nulovom znečistení sa v záujme dosiahnutia životného prostredia bez toxických látok predloží nová stratégia EÚ s názvom Chemikálie – stratégia udržateľnosti, ako aj **akčný plán nulového znečistenia ovzdušia, vody a pôdy**.

Komisia bude podporovať aj cieľ, ktorým je nulové znečistenie spôsobené prenikaním dusíka a fosforu z hnojív, a to znížením úniku živín aspoň o 50 % bez toho, aby sa zhoršila úrodnosť pôdy. Tento cieľ bude viesť k **zníženiu používania hnojív aspoň o 20 %**. Na tento účel však treba v plnej miere vykonať a presadzovať príslušné právne predpisy v oblasti životného prostredia a klímy, v spolupráci s členskými štátmi určiť

⁵² V rámci miest alebo čiastočne na ich území sa nachádza 11 000 lokalít sústavy Natura 2000, čo predstavuje 15 % jej celkovej plochy.

⁵³ [The Green City Accord](#) (Dohoda o zelených mestách).

zníženie zaťaženia živinami potrebné na dosiahnutie uvedených cieľov, aplikovať vyvážené hnojenie a udržateľné hospodárenie so živinami, ako aj lepšie hospodárenie s dusíkom a fosforom počas ich celého životného cyklu. Komisia bude na tento účel spolupracovať s členskými štátmi s cieľom vypracovať v roku 2022 akčný plán integrovaného hospodárenia so živinami. Stratégia „z farmy na stôl“ sa zameria na zníženie používania pesticídov a s nimi súvisiacich rizík a podporí sa ňou širšie zavádzanie integrovanej ochrany proti škodcom⁵⁴. V rámci toho **sa posilní posudzovanie environmentálnych rizík pesticídov**. Vplyv plastov sa rieši najmä vykonávaním európskej stratégie pre plasty⁵⁵ a nového akčného plánu pre obehové hospodárstvo⁵⁶.

Komisia vyvinie **súbor ukazovateľov na účely postupného znižovania znečistenia** a stanoví bazálne hodnoty, aby sa mohol monitorovať pokrok. Vplyvy morského odpadu a podmorského hluku sa riešia v rámcovej smernici o morskej stratégii.

2.2.10. Riešenie problematiky invázných nepôvodných druhov

Invázne nepôvodné druhy môžu významne oslabiť úsilie o ochranu a obnovu prírody. Spôsobujú nielen veľké škody prírode a ekonomike, ale mnohé invázne nepôvodné druhy uľahčujú aj vypuknutie nákaz a šírenie infekčných chorôb, ktoré predstavujú hrozbu pre ľudí a voľne žijúce živočíchy a rastliny⁵⁷. Miera introdukcie invázných nepôvodných druhov sa v posledných rokoch zvýšila. Z 1 872 druhov, ktoré sa v súčasnosti v Európe považujú za ohrozené, je inváznymi nepôvodnými druhmi ohrozených 354. Bez účinných kontrolných opatrení sa bude miera invázie a s ňou spojené riziká pre našu prírodu a ekonomiku ešte viac zvyšovať.

Preto sa musí zintenzívniť vykonávanie **nariadenia EÚ o invázných nepôvodných druhoch**⁵⁸ a iných príslušných právnych predpisov a medzinárodných dohôd. Snahou je minimalizovať a podľa možnosti aj eliminovať introdukciu a udomácnenie nepôvodných druhov v prostredí EÚ. Cieľom bude regulovať udomácnené invázne nepôvodné druhy a **znížiť počet nimi ohrozených druhov, ktoré sú uvedené v červenom zozname, o 50 %**⁵⁹.

Plán EÚ na obnovu prírody: kľúčové záväzky do roku 2030

1. Po posúdení vplyvu sa majú v roku 2021 navrhnuť právne záväzné ciele EÚ v oblasti obnovy prírody. Do roku 2030 budú obnovené významné oblasti degradovaných ekosystémov a ekosystémov bohatých na uhlík, v prípade biotopov a rastlinných a živočíšnych druhov sa nebude prejavovať žiadne zhoršenie trendov alebo stavu ochrany a aspoň 30 % z nich dosiahne priaznivý stav ochrany alebo preukáže pozitívny trend.
2. Zvráti sa trend úbytku opel'ovačov.

⁵⁴ [Smernica o trvalo udržateľnom používaní pesticídov](#) (2009/128/ES).

⁵⁵ [Európska stratégia pre plasty v obehovom hospodárstve](#) [COM(2018) 28].

⁵⁶ [Nový akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo Za čistejšiu a konkurencieschopnejšiu Európu](#) [COM(2020) 98].

⁵⁷ Pozri napríklad: Hulme P. (2014). [Invasive species challenge the global response to emerging diseases](#), *Trends in parasitology* (2014) Vol. 30, Issue 6 [Invázne nepôvodné druhy sú výzvou pre globálnu reakciu na vznikajúce choroby, *Trendy v parazitológii* (2014) zv. 30, vydanie 6]; Duscher a kol. (2017).

⁵⁸ [Nariadenie \(EÚ\) 1143/2014 o invázných nepôvodných druhoch](#).

⁵⁹ [Červená kniha Medzinárodnej únie na ochranu prírody \(IUCN\)](#).

3. Používanie chemických pesticídov a ich riziko sa zníži o 50 % a používanie nebezpečnejších pesticídov sa zníži o 50 %.
4. Aspoň 10 % poľnohospodárskej plochy bude mať krajinné prvky s vysokým stupňom diverzity.
5. Aspoň 25 % poľnohospodárskej pôdy sa bude obhospodarovat' v súlade so zásadami ekologického poľnohospodárstva a dôjde k výraznému rozmachu využívania agroekologických postupov.
6. V EÚ budú pri plnom rešpektovaní ekologických zásad vysadené aspoň tri miliardy stromov.
7. Dosiahne sa výrazný pokrok pri sanácii kontaminovanej pôdy.
8. Obnoví sa najmenej 25 000 km voľne tečúcich riek.
9. Počet druhov ohrozených inváznymi nepôvodnými druhmi, ktoré sú uvedené v červenom zozname, sa zníži o 50 %.
10. Únik živín z hnojív sa zníži o 50 %, vďaka čomu sa používanie hnojív zníži aspoň o 20 %.
11. Mestá s počtom obyvateľov 20 000 a viac budú mať ambiciózny plán mestského rozvoja zelených oblastí.
12. V citlivých priestoroch, ako sú napríklad mestské zelené oblasti EÚ, sa prestanú používať chemické pesticídy.
13. Na dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu je potrebné riešiť negatívne vplyvy na citlivé druhy a biotopy vrátane morského dna spôsobené rybolovnými a ťažobnými činnosťami.
14. Vedľajšie úlovky sa eliminujú alebo znížia na úroveň, ktorá umožňuje obnovu a ochranu druhov.

3. UMOŽNENIE TRANSFORMAČNEJ ZMENY

3.1. Nový rámec riadenia

V EÚ nie je v súčasnosti žiadny komplexný rámec riadenia, ktorým by sa zabezpečovalo vykonávanie záväzkov v oblasti biodiverzity dohodnutých na vnútroštátnej, európskej alebo medzinárodnej úrovni. Komisia v záujme odstránenia tohto nedostatku zavedie **nový európsky rámec riadenia v oblasti biodiverzity**. Pomôže to zmapovať povinnosti a záväzky a stanoviť plán riadenia ich vykonávania.

Komisia ako súčasť tohto nového rámca zavedie mechanizmus monitorovania a preskúmania. Bude zahŕňať **jasný súbor dohodnutých ukazovateľov**, ktorý umožní pravidelné posudzovanie pokroku a v prípade potreby nápravné opatrenia. Tento mechanizmus bude podkladom na preskúmanie vykonávania environmentálnej politiky a bude tvoriť príspevok k európskemu semestru.

Nový rámec riadenia zabezpečí spoluzodpovednosť a spoločnú účasť všetkých relevantných aktérov na plnení záväzkov EÚ v oblasti biodiverzity. Podporí sa ním budovanie administratívnych kapacít, transparentnosť, dialóg zainteresovaných strán a participatívne riadenie na rôznych úrovniach.

Komisia v roku 2023 posúdi pokrok a vhodnosť tohto prístupu a zváži, či je potrebný právne záväzný prístup k riadeniu.

3.2. Zintenzívnenie vykonávania a presadzovania právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia

Účinnosť všetkých právnych predpisov v oblasti životného prostredia závisí od ich riadneho vykonávania a presadzovania. EÚ v priebehu posledných 30 rokov EÚ zaviedla pevný legislatívny rámec na ochranu a obnovu svojho prírodného kapitálu. Z nedávnych hodnotení však vyplýva, že aj keď právne predpisy zodpovedajú svojmu účelu, ich praktické vykonávanie zaostáva⁶⁰. To má dramatické dôsledky pre biodiverzitu a sú s tým spojené nemalé ekonomické náklady⁶¹. **Úplné vykonávanie a presadzovanie právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia je preto jadrom tejto stratégie**, pre ktorú sa musí prioritne získať politická podpora a finančné a ľudské zdroje.

Pokiaľ ide o smernicu o vtáctve a smernicu o biotopoch, presadzovanie sa zameria na **skompletizovanie sústavy Natura 2000**, účinnú správu všetkých lokalít, ustanovenia o ochrane druhov a na druhy a biotopy, ktoré vykazujú klesajúci trend. Komisia okrem toho zabezpečí, aby sa právne predpisy týkajúce sa životného prostredia s vplyvom na biodiverzitu⁶² lepšie vykonávali, presadzovali a v prípade potreby preskúmavali a revidovali.

Komisia sa bude usilovať o **zlepšenie zabezpečenia súladu** v spolupráci s členskými štátmi a európskymi sieťami environmentálnych agentúr, inšpektorov, audítorov, príslušníkov polície, prokurátorov a sudcov.

Komisia bude okrem toho podporovať úlohu občianskej spoločnosti ako strážkyne dodržiavania súladu a spolupracovať s členskými štátmi, aby sa zlepšil prístup jednotlivcov a mimovládnych organizácií k spravodlivosti vo vnútroštátnych súdoch v záležitostiach týkajúcich sa životného prostredia. Komisia posilní postavenie mimovládnych organizácií aj svojím návrhom na **revíziu nariadenia o Aarhuskom dohovore**⁶³.

3.3. Integrovaný prístup zahŕňajúci celú spoločnosť ako základ

3.3.1. Podniky za biodiverzitu

Je nevyhnutné, aby v duchu partnerskej koncepcie tejto stratégie svoju úlohu zohrávali všetky sféry ekonomiky a spoločnosti. Priemyslu a podnikaniu možno pripísať vplyv na prírodu, no zároveň z nich vzišli významné inovácie, partnerstvá a poznatky, ktoré môžu pomôcť pri riešení problému straty biodiverzity.

S cieľom zabezpečiť, aby sa environmentálne a spoločenské záujmy v plnom rozsahu zohľadnili v podnikateľských stratégiách, Komisia predloží v roku 2021 novú iniciatívu týkajúcu sa **udržateľnej správy a riadenia spoločnosti**. Táto iniciatíva, ktorá môže mať podobu legislatívneho návrhu, sa bude zaoberať otázkou ľudských práv, ako aj povinnosťou náležitej a odbornej starostlivosti o životné prostredie v rôznych hospodárskych hodnotových reťazcoch, a to proporcionálne v závislosti od veľkosti

⁶⁰ Pozri [Správu o stave prírody v EÚ](#) z roku 2015 [COM (2015) 219].

⁶¹ [Podľa odhadov vedie neuplatňovanie predpisov ročne k nákladom vo výške 50 miliárd eur.](#)

⁶² Ako napríklad smernice o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (2014/52/EÚ), o strategickom environmentálnom hodnotení (2001/42/ES), o environmentálnej zodpovednosti (2004/35/ES) a o trestných činoch proti životnému prostrediu (2008/99/ES).

⁶³ <https://ec.europa.eu/environment/aarhus/>.

podnikov⁶⁴. Vďaka tomu sa záujmy akcionárov a zainteresovaných strán budú môcť plne zosúladiť s cieľmi stanovenými v tejto stratégii. Komisia okrem toho v roku 2020 začala skúmať povinnosti podnikov týkajúce sa podávania správ podľa **smernice o zverejňovaní nefinančných informácií**⁶⁵ s cieľom zlepšiť kvalitu a rozsah zverejňovania nefinančných údajov, aj pokiaľ ide o environmentálne aspekty, ako je napríklad biodiverzita.

Komisia pomôže prostredníctvom svojich existujúcich platforiem⁶⁶ vytvoriť európske hnutie **podnikov za biodiverzitu**, pričom sa bude inšpirovať nedávnymi iniciatívami⁶⁷ a z tohto hnutia vytvorí neoddeliteľnú súčasť Európskeho klimatického paktu. Mimoriadna pozornosť sa bude venovať opatreniam na vytvorenie stimulov a odstránenie prekážok pre zavedenie riešení inšpirovaných prírodou, keďže tieto môžu viesť k významným podnikateľským a pracovným príležitostiam v rôznych odvetviach⁶⁸ a majú zásadný význam pre inovácie v súvislosti s ekonomickými alebo spoločenskými potrebami, ktoré závisia od prírody.

3.3.2. Investície, cenotvorba a zdaňovanie

Boj proti strate biodiverzity a obnova ekosystémov si vyžadujú značné verejné a súkromné investície na vnútroštátnej a európskej úrovni. Znamená to, že všetky príslušné programy a finančné nástroje EÚ sa budú musieť čo najlepšie využiť. Komisia posilní svoj **rámec na preskúmanie z hľadiska biodiverzity**⁶⁹ s cieľom zabezpečiť, aby sa finančnými prostriedkami EÚ podporili investície priaznivé pre biodiverzitu, a to tak, že sa budú vhodným spôsobom používať kritériá stanovené v rámci taxonómie EÚ.

Na splnenie potrieb tejto stratégie vrátane investičných priorít pre sústavu Natura 2000 a zelenej infraštruktúry **by sa malo na výdavky v prospech prírody uvoľniť z rozpočtu aspoň 20 miliárd EUR ročne**⁷⁰. Bude si to vyžadovať mobilizáciu súkromných a verejných finančných prostriedkov na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ⁷¹, okrem iného aj prostredníctvom rôznych programov v ďalšom dlhodobom rozpočte EÚ. Keďže obnova prírody má potenciál významne prispieť k plneniu cieľov v oblasti klímy, značná časť z 25 % rozpočtu EÚ určeného na opatrenia v oblasti klímy sa bude investovať do biodiverzity a riešení inšpirovaných prírodou.

⁶⁴ [Study on due diligence requirements through the supply chain – Final Report](#) (Štúdia o požiadavkách na náležitú starostlivosť naprieč dodávateľským reťazcom – záverečná správa).

⁶⁵ [Smernica 2014/95/EÚ, ktorou sa mení smernica 2013/34/EÚ, pokiaľ ide o zverejňovanie nefinančných informácií a informácií týkajúcich sa rozmanitosti niektorými veľkými podnikmi a skupinami.](#)

⁶⁶ Ako napríklad [EU Business @ Biodiversity Platform](#) (B@B).

⁶⁷ Pozri napríklad iniciatívy [Business for Nature](#) alebo [One Planet Business for Biodiversity](#).

⁶⁸ BenDor T. a kol. (2015), [Estimating the Size and Impact of the Ecological Restoration Economy](#) (Odhad veľkosti a vplyvu činnosti ekologickej obnovy).

⁶⁹ Pozri [Common framework and guidance documents for biodiversity proofing of the EU budget](#) (Spoločný rámec a usmerňovacie dokumenty v súvislosti s preskúmaním rozpočtu EÚ z hľadiska biodiverzity).

⁷⁰ Odhad nákladov vychádza z [Impact Assessment of the LIFE Regulation](#) (posúdenia vplyvu nariadenia o programe LIFE z roku 2018) [SWD(2018) 292], zo [Study on the costs of implementing the Target 2 of the EU Biodiversity Strategy to 2020](#) (štúdie nákladov na vykonávanie cieľa 2 stratégie EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020) a z údajov predložených 16 členskými štátmi podľa článku 8 ods. 1 smernice o biotopoch. Komisia bude odhad aktualizovať najmä na základe prioritných akčných rámcov vypracovaných členskými štátmi podľa smernice o biotopoch.

⁷¹ Vrátane spoločnej poľnohospodárskej politiky, fondov v rámci politiky súdržnosti, programu Horizont Európa, Európskeho námorného a rybárskeho fondu, finančného nástroja LIFE a finančných prostriedkov na vonkajšiu činnosť.

V rámci Programu InvestEU sa na základe kombinovaného verejno-súkromného financovania vytvorí špeciálna iniciatíva pre prírodný kapitál a obehové hospodárstvo na mobilizáciu aspoň 10 miliárd EUR na nasledujúcich desať rokov. Príroda a biodiverzita sú aj prioritou investičného plánu európskej zelenej dohody. Aby sa mohli poskytnúť potrebné investície, musí EÚ ponúknuť investorom dlhodobú istotu a prispieť k tomu, aby sa do finančného systému zaviedli aspekty udržateľnosti. **Taxonómia EÚ v oblasti udržateľného financovania** bude slúžiť na orientovanie investícií do ekologickej obnovy a zavedenia riešení inšpirovaných prírodou. Komisia v roku 2021 prijme v rámci nariadenia o taxonómii delegovaný akt⁷², aby sa stanovila spoločná klasifikácia ekonomických činností, ktoré významne prispievajú k ochrane a obnove biodiverzity a ekosystémov. Neskôr tento rok to podporí aj **obnovená stratégia udržateľného financovania**, vďaka ktorej sa zabezpečí, aby finančný systém prispel na zmiernenie existujúcich a budúcich rizík pre biodiverzitu, a názornejšie sa ukáže, ako strata biodiverzity ovplyvňuje ziskovosť a dlhodobé vyhliadky podnikov⁷³.

Komisia bude ďalej podporovať daňové systémy a cenotvorbu, v ktorých sa budú premietat environmentálne náklady vrátane straty biodiverzity. Tým by sa mali podporiť zmeny vo vnútroštátnych fiškálnych systémoch, vďaka ktorým by sa daňové zaťaženie presunulo zo zdaňovania práce na zdaňovanie znečistenia, s prihliadnutím na cenovo podhodnotené zdroje a ďalšie environmentálne externality. Na prevenciu a nápravu zhoršovania životného prostredia sa musia uplatňovať **zásady „používateľ platí“ a „znečisťovateľ platí“**.

Kúpna sila subjektov verejného sektora predstavuje 14 % HDP EÚ a môže stimulovať dopyt po výrobkoch alebo službách podnikov, ktoré investujú do riešení inšpirovaných prírodou alebo k nim prispievajú. V záujme využitia tohto potenciálu Komisia do návrhov ďalších právnych predpisov a usmernení týkajúcich sa **zeleného verejného obstarávania** zapracuje kritériá a aspekt monitorovania, aby sa podporili riešenia inšpirované prírodou.

3.3.3. Meranie a integrácia hodnoty prírody

Úvahy týkajúce sa biodiverzity sa musia lepšie začleniť do verejného a podnikateľského rozhodovania na všetkých úrovniach. Komisia na základe doterajšej práce⁷⁴ vypracuje v roku 2021 metódy, kritériá a normy slúžiace na opis základných prvkov biodiverzity, jej služieb, hodnôt a udržateľného využívania.

Súčasťou bude aj **meranie environmentálnej stopy produktov a organizácií**, okrem iného aj metódami založenými na životnom cykle a účtovaním prírodného kapitálu. Komisia bude v tejto súvislosti podporovať vytvorenie medzinárodnej iniciatívy týkajúcej sa účtovania prírodného kapitálu.

3.3.4. Zlepšenie znalostí, vzdelávania a zručností

Boj proti strate biodiverzity musí byť podporený spoľahlivými vedeckými poznatkami. Investovanie do výskumu, inovácií a výmeny poznatkov bude mať rozhodujúci význam pre zber najlepších údajov a vytváranie najlepších riešení inšpirovaných prírodou.

⁷² Pozri [EU taxonomy for sustainable activities](#) (Taxonómia EÚ v oblasti udržateľných činností).

⁷³ [The Nature of Risk - A Framework for Understanding Nature-Related Risk to Business](#), WWF, 2019 (Príroda ako riziko – Rámec na pochopenie rizika súvisiaceho s prírodou pre podniky).

⁷⁴ [SWD\(2019\) 305](#).

V rámci výskumu a inovácií sa môžu testovať a vyvíjať spôsoby prioritizácie „zelených“ riešení pred „sivými“, a tým pomôcť Komisii, aby podporila investície do riešení inšpirovaných prírodou, napríklad do bývalých priemyselných oblastí, nízkopříjmových oblastí a oblastí zasiahnutých katastrofou.

Kľúčovú úlohu pri prechode na zelenú ekonomiku a v boji proti strate biodiverzity bude zohrávať nový program v oblasti zručností pre Európu, ktorý sa bude zameriavať na odbornú prípravu a rekvalifikáciu pracovných síl v širokej škále odvetví.

Budúci program Horizont Európa bude zahŕňať **dlhodobý strategický výskumný program pre biodiverzitu** vrátane vedecko-politického mechanizmu pre alternatívy založené na výskume s cieľom postupne stabilizovať vykonávanie záväzkov v oblasti biodiverzity, ktorý bude disponovať vyšším objemom financovania. Misie v rámci programu Horizont Európa⁷⁵ výrazne prispievajú k odstráneniu medzier v poznatkoch a k nájdeniu riešení na zlepšenie stavu ekosystémov a zvýšenie ich príspevku k zdraviu ľudí.

Komisia bude paralelne k tomu podporovať a uľahčovať partnerstvá vrátane špecializovaného partnerstva v oblasti biodiverzity, aby sa vytvorili prepojenia medzi vedou, politikou a praxou a aby sa riešenia inšpirované prírodou stali realitou. Komisia okrem toho v úzkej spolupráci s Európskou environmentálnou agentúrou zriadi v roku 2020 **nové vedomostné centrum pre biodiverzitu**. Centrum bude: i) sledovať s hodnotiť pokrok EÚ a jej partnerov, aj pokiaľ ide o vykonávanie medzinárodných nástrojov súvisiacich s biodiverzitou; ii) posilňovať spoluprácu a partnerstvo okrem iného aj medzi vedcami zaoberajúcimi sa oblasťou klímy a biodiverzity a iii) podporovať ďalší rozvoj politík. Komisia okrem toho ešte viac podporí Medzivládnu vedecko-politickú platformu pre biodiverzitu a ekosystémové služby.

Komisia s cieľom prispieť k začleneniu problematiky biodiverzity a ekosystémov do výučby na základných a stredných školách, ako aj do vysokoškolského a odborného vzdelávania navrhne v roku 2021 odporúčanie Rady týkajúce sa podpory spolupráce pri **vzdelávaní v oblasti environmentálnej udržateľnosti**. Bude slúžiť ako usmernenie pre školy a učiteľov o spôsobe spolupráce a výmene skúseností medzi členskými štátmi v súvislosti s výučbou o biodiverzite. Komisia poskytne aj podporné materiály a uľahčí výmenu osvedčených postupov v rámci únijských sietí programov odbornej prípravy učiteľov.

4. EURÓPSKA ÚNIA NA CESTE K AMBICIÓZNEJ GLOBÁLNEJ AGENDE BIODIVERZITY

Biodiverzita je prioritou vonkajšej činnosti EÚ a neoddeliteľnou súčasťou úsilia o splnenie cieľov Organizácie Spojených národov v oblasti udržateľného rozvoja. V rámci diplomacie EÚ zameranej na európsku zelenú dohodu a pripravovaných ekologických aliancií⁷⁶ sa zohľadní vo všetkých našich dvojstranných a viacstranných záväzkoch. Komisia bude úzko spolupracovať s Európskym parlamentom a členskými štátmi, aby zabezpečila vysokú úroveň ambícií EÚ a zmobilizovala všetko úsilie v prospech biodiverzity na celom svete.

⁷⁵ Misie zamerané na [adaptáciu na zmenu klímy vrátane spoločenskej transformácie](#), [zdravé oceány, moria, pobrežné a vnútrozemské vody](#), [klimaticky neutrálna a inteligentné mestá](#), a [zdravie pôdy a potraviny](#).

⁷⁶ Ekologické aliancie sa zameriavajú na spoluprácu s africkými a inými partnermi s cieľom implementovať európsku zelenú dohodu.

4.1. Zvýšenie úrovne ambícií a záväzkov na celom svete

Ochrana biodiverzity je celosvetovou výzvou a budúce desaťročie bude rozhodujúce. Celosvetové úsilie v rámci Dohovoru Organizácie Spojených národov o biologickej diverzite bolo vo veľkej miere nedostatočné. Ak ide o ochranu prírody, nie sú namieste polovičné opatrenia ani nedostatočná ambícia.

EÚ je preto pripravená – v spolupráci s partnermi vyznávajúcimi tie isté hodnoty v rámci **koalície vysokých ambícií v oblasti biodiverzity** – stáť na čele všetkých snáh s cieľom dohodnúť sa na 15. konferencii zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite na ambicióznom novom globálnom rámci na obdobie po roku 2020.

Komisia touto stratégiou navrhuje ambiciózne záväzky, ktoré EÚ predloží na rokovanie. EÚ by mala okrem toho podporiť vlády a zainteresované strany na celom svete v tom, aby výrazne zvýšili úroveň svojich ambícií a opatrení.

Komisia navrhuje, aby EÚ zabezpečila, že globálny rámec na obdobie po roku 2020 bude zhrňať minimálne tieto prvky:

- Zastrešujúce globálne ciele v oblasti biodiverzity do roku 2050, ktoré sú v súlade s Agendou 2030 Organizácie Spojených národov pre udržateľný rozvoj a s víziou „života v harmónii s prírodou“. Ambícia by mala spočívať v tom, že **do roku 2050 budú všetky ekosystémy sveta obnovené, odolné a primerane chránené**. Svet by sa mal zaviazat' k zásade „čistého zisku“, aby prírode vrátil viac, než jej vezme. V rámci toho by sa svet mal zaviazat', že zabráni vyhynutiu druhov spôsobenému človekom, minimálne tam, kde je mu možné predísť.
- **Ambiciózne globálne ciele do roku 2030** budú súlade so záväzkami EÚ v tejto stratégii. Tieto ciele by sa mali jasne zameriavať na príčiny straty biodiverzity a mali by byť konkrétne, merateľné, realizovateľné a časovo vymedzené.
- Oveľa **dôslednejší proces vykonávania, monitorovania a preskúmania**. Zmluvné strany by mali do konca roku 2021 zrevidovať svoje národné stratégie a akčné plány v oblasti biodiverzity, alebo aspoň predložiť vnútroštátne záväzky týkajúce sa najdôležitejších cieľov. V **pravidelnom cykle preskúmania** by sa mal hodnotiť pokrok pri dosahovaní cieľov, pričom v prípade potreby bude možné opatrenia zintenzívniť. Tieto preskúmania by mali vychádzať z nezávislej, vedecky podloženej analýzy nedostatkov a z prognostického procesu s použitím rovnakých hlavných ukazovateľov v prípade všetkých strán.
- **Podporný rámec** na realizáciu ambície vo všetkých oblastiach, ako napríklad financie, kapacita, výskum, inovácia a technológia.
- **Spravodlivé a rovnocenné rozdelenie prínosov** využívania genetických zdrojov spojených s biodiverzitou.
- **Zásada rovnosti**. Znamená rešpektovanie práv a úplnú a účinnú účasť pôvodného obyvateľstva a miestnych komunít. Mal by sa prijať inkluzívny prístup s účasťou všetkých zainteresovaných strán vrátane žien, mládeže, občianskej spoločnosti, miestnych orgánov, súkromného sektora, akademickej obce a vedeckých inštitúcií.

4.2. Využitie vonkajšej činnosti na podporu ambície EÚ

4.2.1. Medzinárodná správa oceánov

EÚ v súlade s programom medzinárodnej správy oceánov⁷⁷ do konca roku 2020 podporí uzavretie ambiciózneho právne záväznej dohody týkajúcej sa **morskej biodiverzity v oblastiach mimo vnútroštátnej právomoci**. V tejto dohode sa budú musieť stanoviť jasné globálne postupy na identifikáciu, vymedzenie a účinnú správu ekologicky reprezentatívnych chránených morských oblastí na širom mori. Mala by sa čo najskôr ratifikovať a začať vykonávať.

EÚ by mala v celom rozsahu využiť aj svoj diplomatický vplyv a schopnosť šíriť osvetu, aby pomohla sprostredkovať dohodu týkajúcu sa vymedzenia troch veľkých **chránených morských oblastí v Južnom oceáne**⁷⁸, z ktorých dve – vo východnej Antarktíde a vo Weddellovom mori – predstavujú spoločný návrh s účasťou EÚ. Ak sa dosiahne dohoda, predstavovalo by to jeden z najrozsiahlejších aktov ochrany životného prostredia v histórii.

Bude pokračovať spolupráca s partnerskými krajinami a regionálnymi organizáciami s cieľom zaviesť opatrenia na ochranu a udržateľné využívanie citlivých morských ekosystémov a druhov, a to aj v oblastiach mimo vnútroštátnej právomoci, so zameraním na dôležité lokality z hľadiska biodiverzity. EÚ by mala naďalej podporovať malé ostrovné rozvojové štáty a iné relevantné partnerské krajiny, aby sa zúčastňovali na stretnutiach regionálnych a svetových organizácií a orgánov, a plniť príslušné medzinárodné záväzky a vykonávať právne predpisy.

EÚ bude uplatňovať **nulovú toleranciu voči nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu** a bude bojovať proti nadmernému rybolovu, okrem iného aj prostredníctvom rokovaní v rámci WTO s cieľom uzavrieť **globálnu dohodu o zákaze škodlivých dotácií v oblasti rybolovu**.

Na medzinárodných rokovaniach by EÚ mala presadzovať, aby saorské nerasty nachádzajúce sa v medzinárodnej hlbokomorskej oblasti mohli ťažiť až vtedy, keď budú dostatočne preskúmané **účinky hlbokomorskej ťažby** na morské prostredie, biodiverzitu a ľudské činnosti, budú vyhodnotené riziká, technológie či prevádzkové postupy preukázateľne nebudú vážnym spôsobom poškodzovať životné prostredie a ťažba sa bude vykonávať v súlade so zásadou predbežnej opatrnosti⁷⁹ a s ohľadom na výzvu Európskeho parlamentu⁸⁰. EÚ bude zároveň naďalej financovať výskum vplyvu hlbokomorskej ťažby a technológií šetrných voči životnému prostrediu. EÚ by sa mala zasaďovať aj za väčšiu transparentnosť v medzinárodných organizáciách, ako je napríklad Medzinárodný orgán preorské dno.

4.2.2. Obchodná politika

Obchodná politika bude ekologickú transformáciu aktívne podporovať a bude jej súčasťou. V tejto súvislosti Komisia zabezpečí úplné vykonávanie a presadzovanie

⁷⁷ [Program medzinárodnej správy oceánov: program pre budúcnosť](#) [JOIN(2016) 49 final].

⁷⁸ V rámci [Komisie pre zachovanie živých antarktických morských zdrojov](#).

⁷⁹ Podľa článku 191 ods. 2 ZFEÚ sa politika životného prostredia Únie zameriava na vysokú úroveň jeho ochrany a vychádza zo zásad predchádzania škodám.

⁸⁰ [Uznesenie Európskeho parlamentu o medzinárodnej správe oceánov](#) [2017/2055(INI)].

ustanovení o biodiverzite, ktoré sa uvádzajú vo všetkých obchodných dohodách, a to aj prostredníctvom hlavného úradníka EÚ pre presadzovanie práva v oblasti obchodu. Komisia lepšie posúdi vplyv obchodných dohôd na biodiverzitu a prijme následné opatrenia s cieľom posilniť ustanovenia o biodiverzite v súčasných a prípadne aj v nových dohodách. Komisia okrem toho predloží v roku 2021 legislatívny návrh a iné opatrenia s cieľom zabrániť uvádzaniu výrobkov spojených s odlesňovaním alebo degradáciou lesov na trh EÚ alebo toto uvádzanie na trh minimalizovať⁸¹ a podporiť dovoz a hodnotové reťazce ohľaduplné k lesovi. Komisia prijme viaceré opatrenia v **boji proti nezákonnému obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi**. Tento obchod vedie k zdecimovaniu alebo vyhynutiu celých druhov a je štvrtým najlukratívnejším čiernym trhom na svete, okrem toho sa považuje za jednu z príčin vzniku zoonóz. Z ľudského, ekonomického a environmentálneho hľadiska je našou povinnosťou ho zlikvidovať.

Komisia vzhľadom na tieto skutočnosti zreviduje v roku 2021 akčný plán EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín a v priebehu tohto roku navrhne ďalšie **sprísenie pravidiel obchodu so slonovinou v EÚ**. Okrem toho preskúma možnosti revízie smernice o trestných činoch proti životnému prostrediu, ktorá by okrem iného mohla spočívať v rozšírení jej rozsahu pôsobnosti a zavedení osobitných ustanovení o druhu a výške trestnoprávných sankcií. Zváži posilnenie koordinačných a vyšetrovacích kapacít Európskeho úradu pre boj proti podvodom (OLAF) s ohľadom na spoluprácu s členskými štátmi a tretími krajinami v boji proti nelegálnemu obchodu a vstupu nelegálnych produktov na jednotný trh.

Komisia bude naďalej spolupracovať s partnerskými krajinami s cieľom zabezpečiť hladký a spravodlivý prechod tým, že zmobilizuje najmä pomoc obchodu („Aid for Trade“), aby zaručila, že partneri zúročia prínosy vyplývajúce z biodiverzity.

4.2.3. Rozvojová spolupráca, susedská politika a mobilizácia zdrojov

Realizácia ambiciózneho globálneho rámca pre biodiverzitu po roku 2020 si bude vyžadovať intenzívnejšiu spoluprácu s partnermi a zvýšenú podporu a financovanie, ako aj postupné rušenie dotácií, ktoré škodia biodiverzite. Za posledné desaťročie sa EÚ a jej členskými štátmi darilo spoločne dodržiavať záväzok **zdvojnásobiť finančné toky do rozvojových krajín v oblasti biodiverzity**⁸². EÚ je pripravená naďalej spolupracovať so svojimi partnermi a ešte viac zvýšiť svoju podporu na obdobie po roku 2020. Bude to súčasťou jej činnosti v oblasti ochrany, obnovy a udržateľného využívania biodiverzity a jej zohľadnenia vo všetkých politikách rozvoja a partnerstva. EÚ okrem toho zníži tlak na biodiverzitu na celom svete tým, že zabezpečí súdržnosť všetkých svojich politík v záujme udržateľného rozvoja. EÚ by mala v rámci svojej medzinárodnej spolupráce podporovať udržateľné postupy a opatrenia v odvetví poľnohospodárstva a rybolovu s cieľom prispieť k ochrane a obnove lesov na celom svete. Osobitná pozornosť sa bude venovať aj udržateľnému hospodáreniu, obnove degradovanej pôdy a biologicky rozmanitých oblastí s vysokým potenciálom z hľadiska ekosystémových služieb a zmierňovania vplyvov zmeny klímy. Lepšia ochrana prírodných ekosystémov spojená so snahou znížiť rozsah obchodu s voľne žijúcimi druhmi a ich spotrebu prispeje aj

⁸¹ V súlade s oznámením Komisie s názvom [Posilnenie opatrení EÚ na ochranu a obnovu svetových lesov](#) [COM(2019) 352].

⁸² Vráťane medzinárodného financovania v prípadoch, kde je biodiverzita hlavným cieľom, prípadne dôležitým druhotným cieľom, v súlade s [rozhodnutím XI/4 prijatým na 11. zasadnutí Konferencie zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite](#) a finančnými správami EÚ a členských štátov, ktoré boli v rokoch 2015 a 2018 predložené v rámci Dohovoru o biologickej diverzite.

k tomu, aby sa v budúcnosti zabránilo možným chorobám a pandémiám a zlepšila odolnosť voči nim. EÚ zvýši svoju podporu pre globálne úsilie spočívajúce v uplatňovaní prístupu „jedno zdravie“⁸³, podľa ktorého sa uznáva prirodzené spojenie medzi zdravím ľudí, zdravím zvierat a zdravou odolnou prírodou.

EÚ bude v záujme dosiahnutia nových globálnych cieľov, boja proti trestným činom proti životnému prostrediu a riešenia príčin straty biodiverzity intenzívnejšie podporovať partnerské krajiny na celom svete. EÚ spustí v Afrike iniciatívu „NaturAfrica“ na ochranu voľne žijúcich druhov a kľúčových ekosystémov a zároveň miestnemu obyvateľstvu ponúkne príležitosti v ekologických odvetviach. Podobné projekty sa budú realizovať aj v iných regiónoch. EÚ bude podporovať aj západný Balkán a krajiny európskeho susedstva v ich úsilí o ochranu biodiverzity.

EÚ pri všetkých svojich opatreniach posilní prepojenia medzi **ochranou biodiverzity a ľudskými právami**, rodovou rovnosťou, zdravím, vzdelávaním, vnímavosťou voči konfliktom, prístupom založeným na právach, držbou pôdy a úlohou pôvodného obyvateľstva a miestnych komunít.

EÚ v rámci svojho úsilia podporí koalície pre biodiverzitu s partnermi a občianskou spoločnosťou na celom svete. Napríklad v marci 2020 vytvorila Komisia **Globálnu koalíciu pre biodiverzitu** zjednocujúcu národné parky, akváriá, botanické záhrady, zoológické záhrady, prírodovedné múzeá a múzeá vedy s cieľom pomôcť zvýšiť celosvetové povedomie o potrebe chrániť biodiverzitu a starať sa o ňu. Komisia preskúma možnosť vytvorenia ďalších koalícií vysokých ambícií alebo vstupu do nich, aby prispela k rozvoju rámca na obdobie po roku 2020.

5. ZÁVER

Ochrana a obnova biodiverzity sú jediným spôsobom, ako zachovať kvalitu a kontinuitu ľudského života na Zemi. Záväzky navrhnuté v tejto stratégii vytvárajú podmienky pre ambiciózne a potrebné zmeny, teda zmeny, ktoré zabezpečia blahobyť a ekonomickú prosperitu súčasných a budúcich generácií, a to v zdravom prostredí. Pri plnení týchto záväzkov sa zohľadnia najrôznejšie výzvy v jednotlivých odvetviach, regiónoch a členských štátoch, uzná sa potreba zabezpečiť sociálnu spravodlivosť, férovosť a inkluzívnosť v súlade s Európskym pilierom sociálnych práv a bude sa vyžadovať zmysel pre zodpovednosť a značné spoločné úsilie EÚ, členských štátov, zainteresovaných strán a občanov.

Komisia vyzýva Európsky parlament a Radu, aby túto stratégiu schválili pred 15. konferenciou zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite. V úsilí o lepšie politické osvojenie tejto stratégie Komisia navrhne, aby pokrok pri jej naplňaní nepretržite sledovala Rada a Európsky parlament. Stratégiu do roku 2024 preskúma s cieľom vyhodnotiť pokrok a určiť, či sú na splnenie jej cieľov potrebné ďalšie opatrenia.

⁸³ <https://www.who.int/features/qa/one-health/en/>.